

JUSTIITSMINISTEERIUM

Riigikogu otsus

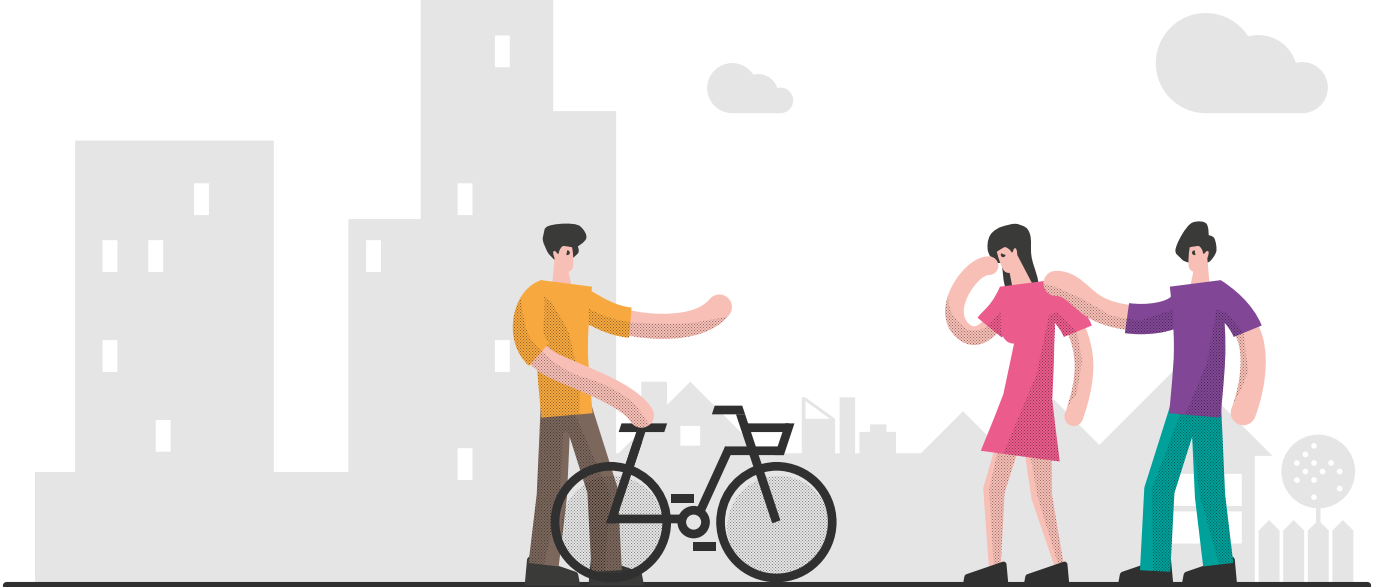
Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030

I Kriminaalpoliitika visioon ja eesmärk

- 1. 2030. aastal on Eestis turvaline ja õiglane ühiskond, mille sõltumatu, tõhusa, nutika ja ohvreid abistava kriminaaljustiitsüsteemiga puutub kokku vähe lapsi ja noori. Sõltlased ja vaimsete häiretega õigusrikkujad saavad vajaliku abi. Toimib õigusrikkumisi vähendav karistussüsteem koos karistusalternatiividega. Raske vägivallakuritegevus väheneb Euroopa kiireimas tempos.**
- 2. Kriminaalpoliitika roll on kujundada õiguskuulekat ühiskonda ja selleks vajalikke väärtusi. Kriminaalpoliitika tugineb teadmistele ja analüüsile ning on andme- ja tehnoloogiapõhine. Kriminaalpoliitika arvestab tehnoloogiast ja globaalsetest suundumustest johtuvaid tulevikuriske ja -võimalusi.**
- 3. Kriminaalpoliitika eesmärk on ennetada õigusrikkumisi, neile reageerida ning vähendada neist tulenevat kahju koostöös haridus-, tervishoiu-, sotsiaal-, kultuuri-, spordi- ja rahandusvaldkonnaga ning kogukondade, omavalitsuste, vaba- ja erasektoriga. Karistussüsteemi eesmärk on toetada õiguskuulekat eluviisi ja tagada seeläbi kindlustunne, et meie ühiskonna väärtustel põhinevad normid rakendatakse ellu, rikkumistele reageeritakse ja konfliktid lahendatakse õiglaselt.**

II Kriminaalpoliitika prioriteedid

4. Kriminaaljustiitsüsteem on tõhus, kiire, sõltumatu, inimkeskne ja ohvrisõbralik.

Süüteomenetlus muudetakse digitaalseks, personaalseks ja asjatut bürokraatiat vältivaks. Õiguskaitsetöötajate ettevalmistus annab sellised teadmised ja oskused, mis soodustavad tehnoloogia kasutamist, kogukondliku sekkumise ja taastava õiguse rakendamist ning seavad keskmeks ohvri õigused. Menetluses lähtutakse süütuse presumptsiooni põhimõttest ja tagatakse kõigi menetlusosaliste põhiõigused.

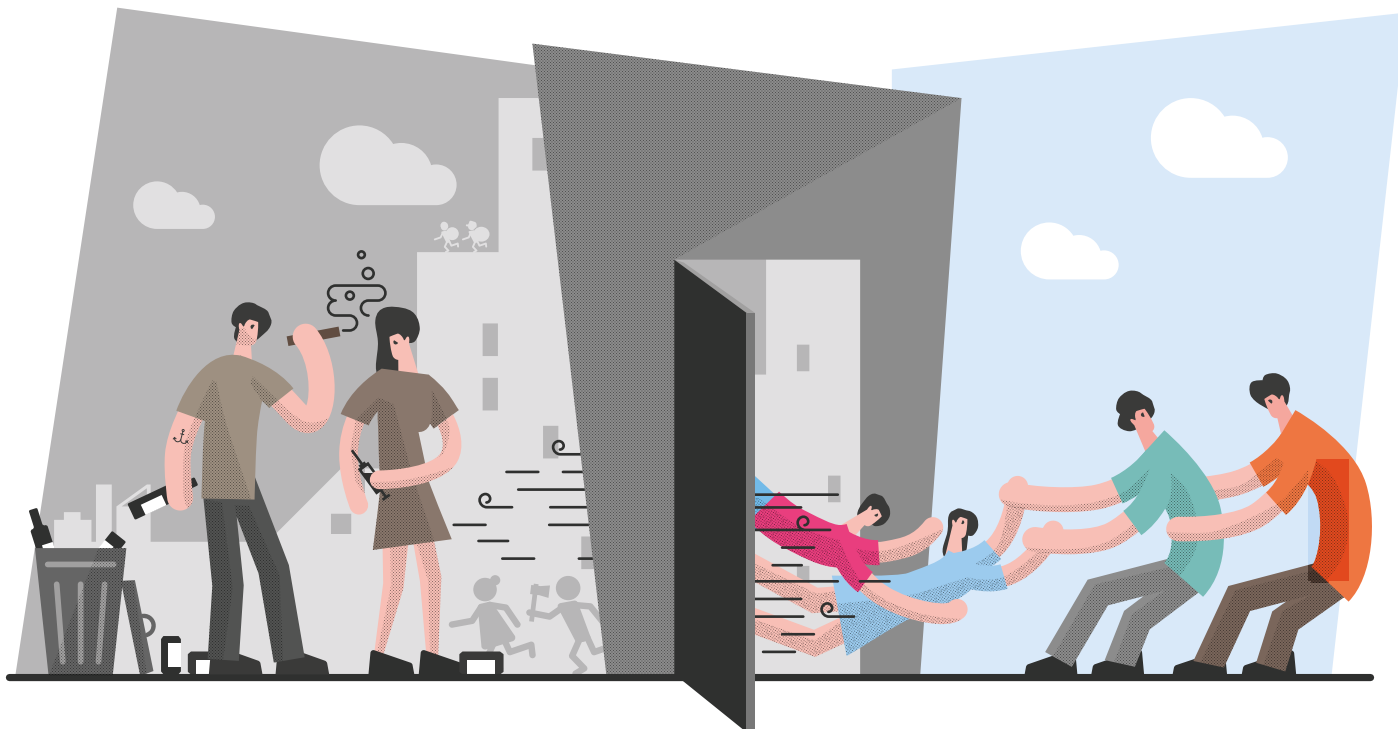
Süüteomenetluse sihiks on õigusrikkumisele eelnenud olukorra ja ohvri turvatunde taastamine ning kahju heastamine (taastav õigus). Võimalikult paljudes juhtumites seatakse eesmärgiks ohvri ja kurjategija lepitamine. Ohvriabiteenused ja taastava õiguse võimalused on kättesaadavad nii menetluse kestel kui ka väljaspool menetlust. Kuritegevusest saadav tulu jõuab ohvrite abistamisse ja kuriteoennetusse.

Keskendutakse ühiskonda enim kahjustavate õigusrikkumiste ärahoidmisele: ennetatakse korruptsiooni-, majandus- (sealhulgas rahapesu), narko-, tehnoloogia- ja keskkonnakuritegevust, inimkaubandust ning vägivalda (sealhulgas lähisuhte- ja laste vastu suunatud vägivalda) ning tõkestatakse põhiseaduslikku korda ohustavat tegevust, organiseeritud kuritegevust, terrorismi ja vägivaldset äärmuslust (ka veebis).

Tehakse rahvusvahelist koostööd ning süütegude ennetamisel, tõkestamisel, avastamisel ja menetlemisel, sealhulgas ekspertiisides, kasutatakse tehnoloogiat.

5. Lapsed ja noored ei satu kriminaaljustiitsüsteemi vaatevälja, noorte õigusrikkumised vähenevad ning tagatakse noorte õigusrikkujate eakohane kohtlemine.

Ennetatakse noorte sattumist õigusrikkumiste spiraali. Kooskõlas taastava õiguse põhimõttega ning tuginedes hariduse alusväärtustele ja tõenduspõhisele, annavad haridusasutused noortele õiguskuulekaks käitumiseks tarvilikud esmased oskused ja väärtused ning aitavad suurendada nende eduelamust ja koolirõõmu, tagades kõigile turvalise, salliva ja toetava õpikeskkonna.

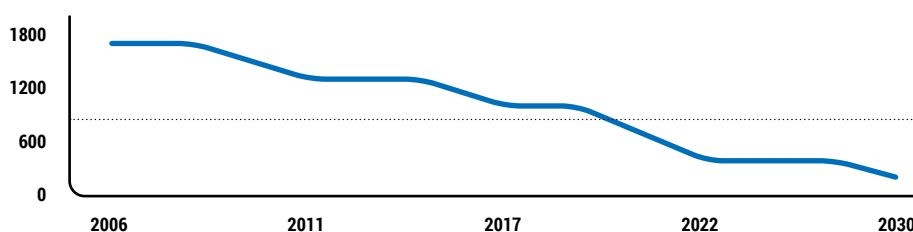
Riik ja omavalitsused toetavad peresid hooliva, last võimestava ja järjekindla kasvatuspakumisel, mis aitab ennetada laste käitumisprobleeme. Samuti tagavad riik ja omavalitsused huvihariduse ja -tegevuse kättesaadavuse, toetavad noortele tegevusväljundite leidmist ning kujundavad neis tervislikku ja aktiivset eluhoiakut ning õiguskuulekust.

Ennetatakse õigusega pahuksisse sattunud noorte edasisi õigusrikkumisi, kujundades alaealiste õigusrikkujatega seotud menetluse erinevate osaliste koostööl põhinevaks, pakkudes noortele karistussüsteemiväliseid lahendusi ja tõenduspõhiseid, eelkõige perekeskseid programme ning tagades kiire menetluse.

Alaealiste noorte toime pandud kuritegude arv Eestis

Allikas: Justiitsministeerium

6. Ennetatakse (korduv)kuritegevust, sealhulgas sõltuvusest ja vaimse tervise häiretest tingitud õigusrikkumisi, tõhustatakse karistuspoliitikat ja toetatakse kuritegevusest eemaldumist.

Kuritegude ennetamisega tegeletakse riigi juhtimisel ning koostöös kohalike omavalitsuste ning vaba- ja erasektoriga järjepidevalt ja terviklikult. Kuriteoennetuse riiklikke tegevusi koordineerib Justiitsministeerium. Riik toetab kohalikke omavalitsusi, kogukondi ning vaba- ja erasektorit kuriteoennetusele suunatud tegevustes.

Kuriteoennetuse keskmeks on kuriteo toimepanemise ja kuriteo ohvriks langemise riski vähendamine, ühiskonna turvalisuse taseme tõstmine ja turvatunde loomine. Riik panustab aktiivselt sõltuvusainete kuritarvitamise vähendamisse.

Korduvkuritegevus on riigi erilise tähelepanu all ning korduvkuritegevuse ärahoidmisele pööratakse tähelepanu nii kriminaaljustiitsüsteemis kui ka väljaspool seda (näiteks toimetuleku-, haridus-, tööhõive- ja tervishoiuvaldkonnas).

Ühiskond ja õiguskaitsjad teadvustavad senisest enam karistuse eesmärke ning vangistuse ja rahalise karistuse alternatiive. Suureneb kohtunike ja prokuröride roll karistusotsuste avalikkusele põhjendamisel.

Väheneb vangistuses, sealhulgas kinnises vanglas, viibimise aeg ning suureneb kogukondlike karistuste, nagu elektroonilise järelevalve ning avavangla osakaal, tänu millele toetatakse õigusrikkujate õiguskuulekat elu ja valmistatakse kinnipeetavaid vabanemiseks paremini ette. Vanglast vabanenutele pakutakse vabanemisjärgset tugiteenust ja majutust.

Kriminaalhoolduse ja vanglatöös keskendutakse taasühiskonnastamisele ning kinnipeetavate inimvääriskale kohtlemisele. Kinnipeetavaid valmistatakse vabanemiseks ette: neile pakutakse mõtestatud tegevust ja võimalikult paljudele tagatakse tõendus põhised sotsiaalprogrammid ning ühiskonna vajadustele vastavad õppimis- ja töötamisvõimalused.

Tagatakse sõltlaste ja vaimse tervise häiretega õigusrikkujate ravi ning nõustamine, muu hulgas muudetakse need karistuse lahutamatuks osaks.

Hinnatakse õigusrikkuja vajadusi ja riske nii karistuse määramise eel kui ka selle kandmise ajal.

Ühiskonna kaitsmiseks eriti ohtlike ja vägivaldsete kurjategijate eest tagatakse muu hulgas nende vabanemisjärgne järelevalve.

Koostöös kogukondade ja erasektoriga leitakse nutikaid lahendusi inimeste õiguskuuleka käitumise soodustamiseks.

Aruandlus

Kriminaalpoliitika põhialused aastani 2030 vaadatakse perioodiliselt üle ja vajaduse korral ajakohastatakse.

Justiits- ja siseminister seavad regulaarselt politseile ja prokuratuurile kuritegevusvastases võitluses prioriteetidid, sealhulgas prioriteetsed kuriteod, ning jälgivad prioriteetidest lähtuvate ülesannete täitmist.

Vabariigi Valitsus esitab igal aastal Riigikogule ettekande kriminaalpoliitika põhialuste elluviimise kohta. Vajaduse korral kaasatakse riigi peaprokurör ja seotud ministrid.

